

INHOUD

Inleiding	‘Krachtiger dan alle andere’	11
1	Divergeer! zeggen de cellen	27
2	Verborgen in het donker	52
3	Veeleisende vrouwtjes, makkelijke mannetjes	75
4	De potentie van primaten	101
5	Een egalitaire bakermat?	125
6	Dominantie kweken	151
7	De knipbeurt van Samson, de hiel van Achilles	180
8	Het probleem met mannen	205
9	De groei van dochters	237
10	Miljarden staan op	274
Epiloog	#YesAllWomen	301
	Dankwoord	315
	Noten	319
	Verder lezen	375
	Register	377

INLEIDING

‘Krachtiger dan alle andere’

Het argument van dit boek is heel simpel: vrouwen zijn niet gelijk aan mannen, ze zijn in veel opzichten superieur en veel van die opzichten zullen in de toekomst belangrijk zijn. Het is niet alleen een kwestie van cultuur of opvoeding, al spelen beide een rol. Het is ook een kwestie van biologie en van de door de biologie beïnvloede domeinen van onze gedachten en gevoelens. Het komt door chromosomen, genen, hormonen en zenuwbanen. Het komt niet hoofdzakelijk door wat je moeder je heeft geleerd of hoe je door je ervaringen bent gevormd. Het komt vooral door de intrinsieke verschillen van het lichaam en het brein.

Zijn die verschillen altijd de reden dat vrouwen en mannen verschillend zijn? Nee. Zijn alle mannen zus en alle vrouwen zo? Nogmaals nee. Zijn de verschillen die ik ga bespreken beïnvloed door ervaring? Dat zijn ze, tot op zekere hoogte. Maar voor mijn argumentatie vormen deze overwegingen of de vele andere waarmee ik rekening zal houden geen van alle een serieus obstakel, en ze tasten evenmin de voornaamste conclusie ervan aan: dat vrouwen op de meeste manieren die er vandaag toe doen superieur zijn.

En nee, ik bedoel niet wat paternalistische mannen bedoelden toen ze in het onverlichte verleden zeiden dat vrouwen verheven, spirituele wezens zijn die weggehouden moeten worden van het jachtige gekraak van het competitieve bestaan, van zakendoen, politiek en oorlog, om een nieuwe generatie mensen met waarden op te voeden. Eigenlijk bedoel ik het omgekeerde. Ik bedoel dat vrouwen in de grond praktisch én zorgzaam zijn, coöperatief én competitief, bedreven in het opzijzetten van hun eigen ego, bekwaam in het aansturen van mensen zonder ze in de verdediging te jagen; dat ze eerder bouwers zijn dan slopers. Ik bedoel vooral dat vrouwen een complexe wereld draaiend kunnen houden op manieren die gericht, efficiënter, weloverwogener en con-

structiever zijn dan die van mannen, omdat vrouwen niet om de haverklap worden afgeleid door impulsen en stemmingen die, soms indirect, leiden tot ongepaste seks en onnodig geweld. Vrouwen doen aan allebei minder gretig mee. En als ze dan toch een oorlog in getrokken worden, zal dat een oorlog uit noodzaak zijn en niet uit vrije keus, gebaseerd op rationele overwegingen en geen uit de klauw gelopen botsing van ego's.

Deze zienswijze is niet nieuw. Elizabeth Cady Stanton, medeoprichtster van de Amerikaanse vrouwenbeweging, sprak op 19 januari 1869 in Washington D.C. op de Nationale Conventie voor Vrouwenkiesrecht. Ze zei: 'Dezelfde argumenten die in dit land zijn aangevoerd om het stemrecht uit te breiden [...] naar blanke, hier geboren mannelijke burgers zonder vermogen of opleiding en buitenlanders [...] en dezelfde argumenten die door de grote Republikeinse partij worden gehanteerd om een miljoen zwarte mannen uit het Zuiden burgerrechten te geven, al deze argumenten brengen we vandaag naar voren voor de vrouw, en er is er nog een, krachtiger dan alle andere: het verschil tussen man en vrouw. Omdat man en vrouw elkaar aanvullen hebben we over zaken van landsbelang de denkbeelden van de vrouw nodig voor een betrouwbare, stabiele regering.'

Ze zei ook: 'Als de hoogste regeringsambten die het volk te vergeven heeft op Wall Street worden gekocht en verkocht, is het louter toeval wie onze leiders worden. Waar stevent een natie op af als een goed stel hersens minder voorstelt dan een baar goud en hansworsten wetten maken voor koninginnen?' Bijna anderhalve eeuw later worden de hoogste regeringsambten nog steeds op Wall Street gekocht en verkocht en zijn het hansworsten die wetten maken voor koninginnen. Welnu, voor wat dat laatste betreft is het einde hoe dan ook in zicht.

Maar let op: welk extra argument voor gelijke vrouwenrechten is 'krachtiger dan alle andere'? *Het verschil tussen man en vrouw*. Mannen en vrouwen vullen elkaar aan. Na anderhalve eeuw onderzoek is Elizabeth Cady Stantons argument van het verschil krachtiger dan ooit; het stoelt op evolutie, hersenwetenschap, kinderpsychologie en antropologie. En daar kunnen we nog iets aan toevoegen.

Vrouwen beschikken niet alleen over een superieur beoordelingsvermogen maar zijn door hun geloofwaardigheid, betrouwbaarheid en eerlijkheid, door goed te kunnen werken en spelen met anderen, door zich relatief minder te laten afleiden door seksuele prikkels en door lagere

niveaus van vooringenomenheid, onverdraagzaamheid en gewelddadigheid, ook *biologisch* superieur. Ze leven langer, hebben in elke leeftijdsgroep lagere sterftcijfers, zijn resistenter tegen de meeste ziektecategorieën en lopen veel minder risico op hersenafwijkingen die leiden tot verstorend of zelfs gewelddadig gedrag. En uitermate fundamenteel is natuurlijk dat ze met hun eigen lichaam nieuw leven kunnen voortbrengen, een in biologisch opzicht veeleisende, dure last waar mannen letterlijk maar een piepkleine biologische bijdrage aan leveren; eentje waaraan bovendien in de niet eens zo verre toekomst vermoedelijk geen behoefte meer zal zijn. Zoals we zullen zien zijn er soorten die op die manier zijn geëvolueerd en jawel, ze maken het uitstekend; met onze toenemende beheersing van de biotechnologie kunnen wij dat punt veel sneller bereiken dan zij en het zelfs nog beter doen.

Ik beveel het niet aan, begrijp me goed; ik zeg alleen dat het een haalbare kaart is, terwijl de omgekeerde situatie biologisch onmogelijk is. Als man wil ik het liefst dat ik en mijn soort kunnen blijven bestaan en dat we ons nut blijven hebben. Uit gezaghebbende bronnen hoor ik ook dat de meeste vrouwen mannen niet kwijt willen. Maar de overgrote meerderheid van vrouwen en veel mannen met hen willen een wereld zien waarin kansen, verantwoordelijkheden en beloningen gelijker verdeeld zijn tussen de seksen. Niet omdat die zoveel gemeen hebben – wat op allerlei manieren inderdaad zo is – maar, vooral, misschien omdat ze verschillend zijn. Het is de complementariteit waar Elizabeth Cady Stanton op doelde, en ik zal aantonen dat die niet alleen mogelijk of waarschijnlijk is; ze is al bezig, ze gaat snel, en niets kan haar nog stoppen.

Dat komt deels doordat ze de menselijke natuur eigen is; ze vertegenwoordigt een terugkeer naar een ver verleden, in het prille begin van de historie van onze soort, een complementariteit die door repressieve maatschappelijke afspraken al duizenden jaren wordt tegengehouden. Ze keert terug omdat ze natuurlijk is en wij deze eigenaardige maatschappelijke afspraken naast ons neerleggen. Extreme mannelijke overheersing is een anomalie in onze historie; deze is weliswaar van lange duur maar ze is evengoed tijdelijk. Op het vlak van de relatie tussen de seksen zijn we gelijkheid aan het heroveren, niet aan het uitvinden. En als we een kijkje nemen in de dierenwereld, zien we veel goede voorbeelden bij onze meest nabije verwanten en elders.

Wat wordt er dan anders aan deze nieuwe wereld?

In tegenstelling tot de algemeen aanvaarde wijsheid zijn vrouwen logischer en minder emotioneel dan mannen. Vrouwen huilen inderdaad sneller, en ook dat is deels biologisch, alhoewel er mannelijke politici en andere prominenten zijn die blijkbaar in het openbaar strategische tranen kunnen plengen. Maar het leven op onze planeet wordt niet in gevaar gebracht door vrouwen tranen en het is ook niet die zilte stroom die armoede veroorzaakt, openbare fondsen uitput, reputaties te gronde richt, ongewenste intimiteiten opdringt, kinderen doodt, weerloze mensen martelt of steden in puin gooit. Die calamiteiten zijn letterlijk mannenwerk. Ze zijn het resultaat van mannelijke emoties, emoties die mannen voortdurend afleiden. Niet alle tijden en plekken zijn over één kam te scheren; mannen zijn zichzelf in allerlei mate meester geworden, soms langdurig, historisch gezien soms zelfs gedurende hele tijdvakken. Maar zoals ik in dit boek steeds weer zal aantonen, zijn te veel mannen behept met afleidende drijfveren en emoties, en dat is iets waar vrouwen veel minder last van hebben.

Er is me verteld dat ik te streng ben voor mannen, dat ik toch moet erkennen dat de meeste mannen zich níét schuldig maken aan geweldpleging, verkrachting, promiscuïteit of oorlogszucht. Natuurlijk doen ze dat niet. Maar de minderheid die zulke dingen wél doet is gevaarlijk groot – vele malen groter dan bij vrouwen – en het stempel van die minderheid op de geschiedenis van de mensheid is enorm. Je zou zelfs kunnen zeggen dat die goeddeels verantwoordelijk is voor de geschiedenis, in elk geval voor de tien- tot twaalfduizend jaar die aan de moderne tijd voorafgaan. Niet alle mannelijke machthebbers hebben zich trouwens aan al die zaken schuldig gemaakt, maar te veel van hen zijn met een of meer ervan de fout in gegaan. Daar doelt Simone de Beauvoir op als ze in haar baanbrekende boek *De tweede sekse* schrijft: ‘het vrouwenvraagstuk [is] altijd een probleem van de man geweest’.¹ Zoals we zullen zien, heeft het gedrag van mannen aan de top of op weg naar de top overigens andere mannen zelfs nog meer onderdrukt dan vrouwen. Mannen zijn in hoge mate oververtegenwoordigd op machtsposities, maar er zijn nog veel meer mannen die van het gedrag van die topmannen te lijden hebben; ze verkommeren onderop en worden daar door andere mannen gedood, tot armoede gebracht, uitgehongerd, bedrogen en van hun kansen beroofd.

Maar – zo luidt de volgende tegenwerping – mannen hebben grootse dingen tot stand gebracht! Veel vaker dan vrouwen! Dat erken ik ook, al is de vergelijking nauwelijks eerlijk te noemen, gelet op het feit dat mannen al duizenden jaren het pad blokkeren van vrouwen naar grootse zaken op wat voor gebied dan ook. Laten we dus om te beginnen deze feiten erkennen: de meeste mannen zijn niet destructief; niet alle vrouwen zijn coöperatief en zorgzaam; vrouwen hebben hun eigen manieren om conflicten te creëren en anderen te onderdrukken. Wij wetenschappers willen echter weten of er generalisaties mogelijk zijn. Ik zal laten zien dat zulke generalisaties in het domein van de sekseverschillen in de hersenen en het gedrag niet alleen mogelijk zijn, maar door de bewijslast ook volkomen gerechtvaardigd worden. We zullen ook zien dat het niet alleen de verschillende gemiddelde niveaus van geweldpleging en egoïsme zijn die er in de geschiedenis toe hebben gedaan. Bij mannen stijgt bovendien het gemiddelde niveau van die emoties wanneer ze groepen vormen die vrouwen buitensluiten, en de toxische dynamiek die dan ontstaat heeft de loop van de geschiedenis vergiftigd.

Alle oorlogen zijn, zoals we zullen zien, voor jongens. Mensen die willen bewijzen dat ook vrouwen ten oorlog trekken, noemen Margaret Thatcher, Indira Gandhi en Golda Meir, maar zij zijn vrouwen die aan de top stonden van een volstrekt mannelijke hiërarchie en zich geconfronteerd zagen met andere hypermasculiene politieke piramiden, terwijl ze zelf tijdens het bevechten van hun weg naar de top zijn vermannelijkt. En ze waren geen gemiddelde vrouwen. Er is alle reden om aan te nemen dat een toekomstige nationale hiërarchie met een vrouwelijke staf en leiding, in een context waarin vrouwen leiding kunnen geven zonder mannen te hoeven imiteren, in haar betrekkingen met andere naties waar soortgelijke wijzigingen zijn doorgevoerd, minder gauw aan een oorlog zou beginnen. Maar dat niet alleen.

Seksschandalen, financiële corruptie en geweldpleging zijn voor het overgrote deel mannelijk. Ik zal betogen dat dit niet vooral komt doordat mannen het toevallig voor het zeggen hadden en de kans hadden om deze dingen te doen. Het komt vooral doordat ze man zijn. En de drijfveren en voorkeuren die hen in een positie hebben gebracht waarin ze hun macht konden misbruiken zijn dezelfde die hen lange tijd in staat hebben gesteld vrouwen buiten te sluiten. Maar dat is voorbij.

Vrouwen hebben uiteraard eigen emoties: de zorg voor anderen, met

name jonge en oude mensen; het verlangen naar een toekomst voor hun kinderen die beter is dan het verleden; de afkeer voor het soort dingen dat veel mannen doen. Maar zelfs positieve emoties kunnen in een gevaarlijke wereld te veel van het goede zijn. En de emoties van vrouwen zijn echt niet allemaal positief. Er zijn valse grieten die met niets dan woorden andere meisjes tot zelfmoord hebben gedreven. Er zijn volwassen vrouwen die opzichtig met hun rijkdom pronken om andere vrouwen te vernederen. En niet alle tactieken van de vrouw bij het paringsspel zijn bewonderenswaardig. Maar zelfs die emoties vormen geen typische bedreiging voor de wereld en de mensen die haar bevolken. En de emoties die de meeste vrouwen hebben zullen niet inperken, labelen en slopen. Die verbreden, beschermen en bouwen, en vrouwen weten dat ze om die dingen te kunnen doen in het hier en nu moeten leven, niet in een of andere apocalyptische droom. Als mannen van Mars komen, komen vrouwen van Aarde.

Er is een aangeboren stoornis die verrassend algemeen voorkomt, vanwege een verandering in een cruciaal chromosomenpaar. In normale conditie zien beide chromosomen er hetzelfde uit, maar bij deze stoornis is een ervan onherkenbaar gekrompen. Met als gevolg een kortere levensverwachting, hogere sterfte in alle leeftijdsgroepen, onvermogen tot voortplanting, voortijdig haarverlies en hersendefecten die kunnen resulteren in aandachtstekortstoornis, hyperactiviteit, probleemgedrag, hyperseksualiteit en een enorme overdosis naar buiten en naar binnen gerichte agressie. Het voornaamste fysiologische mechanisme is androgenenvergiftiging, maar er kunnen ook andere mechanismen zijn. Ik noem deze stoornis het x-chromosoomdeficiëntiesyndroom en een verbijsterende 49 procent van de menselijke soort lijdt eraan.

Een andere naam ervoor is 'mannelijkheid'.

Mijn besluit om man-zijn een syndroom te noemen, en om het te zien als minder normaal dan het gebruikelijke alternatief, is (zoals ik zal aantonen) geen arbitrair moreel oordeel. Het is gebaseerd op evolutie, fysiologie, ontwikkeling en vatbaarheid voor ziekten. In ons vroegste verleden konden al onze voorouders zich voortplanten vanuit hun eigen lichaam; anders gezegd: in de grond waren we allemaal vrouwelijk. Als biologen zich afvragen waarom sekse geëvolueerd is, stellen ze geen retorische vraag; het gegeven dat seks lekker is, is een waardevol extra.

Wat ze in feite vragen is: *Waarom hebben die zelfvoorzienende vrouwen mannen uitgevonden?* De reden daarvoor moest wel van groot gewicht zijn geweest, aangezien ze een volledig nieuwe set spelers binnenhaalden, die ruimte innamen en aten tot ze verzadigd waren, om nog maar te zwijgen over hoe irritant ze waren, *maar die zelf niet in staat waren het doel van de evolutie te verwezenlijken: nieuw leven voortbrengen.*

Daar gaan we in hoofdstuk 2 naar kijken, maar kort samengevat lijkt dit het beste antwoord op het vraagstuk: om uitschakeling door ziektekiemen voor te zijn. Als jij in je eentje nieuw leven voortbrengt, produceer je in feite een kloon van jezelf, met als uiteindelijk resultaat een heleboel nakomelingen en verwanten met dezelfde genen. De ziektekiem die een van jullie te grazen neemt, neemt jullie allemaal te grazen. Breng een man voort en na verloop van tijd is er veel meer verscheidenheid. Paar met een man die een beetje anders is dan jij en je produceert een schepsel dat anders is dan jullie allebei. Resultaat: ziektekiemen in de war. Intussen besteed je het meest intense deel van de competitie uit. Jij neemt de reproductie op je, niet hij (afgezien van zijn petieterige donatie), dus kan hij met andere mannen op de vuist en kunnen zij sneller evolueren. Je dochters erven de variëteit en ook zij concurreren en evolueren.

Maar blijkbaar heb je een soortement monster van Frankenstein geschapen dat op een gegeven moment lastig onder controle te houden is. Kijk naar de nietige, sierlijke schaatsenrijdertjes die 's zomers over sloot en plas scheren.² Vrouwtjes maken hun wens om te paren kenbaar door het water in een bepaalde frequentie te laten rimpelen en van die rimpelingen krijgen mannetjes er zin in. Maar de vrouwtjes doen het niet met elk mannetje dat zich aandient. De keus van vrouwtjes is van levensbelang. Mannetjes die niet voldoen jagen ze weg. Toch hebben mannetjes zo hun trucs. Ze hebben grijpantennes ontwikkeld die perfect van vorm zijn om de kop van het vrouwtje vast te houden. Het mannetje komt van achteren op haar af, klemt zich goed vast en kiept haar en zichzelf ondersteboven. Met zijn achterpoten brengt hij hun lijven in positie. Als hij zover weet te komen, staakt zij haar verzet. Hij is de ware. Een van de waren, in elk geval. Ze paart diverse keren per dag en lijkt mannetjes tegen elkaar uit te spelen.

Dit is geen allegorie van de menselijke paring; het is een illustratie, eerder een parallel dan een parabel. De keus van de vrouw is ook bij

de mens cruciaal, al hebben mannen geen grijpantennes ontwikkeld. Wel verleidingsstrategieën, waaronder romantiek, geduld, aandringen, cadeaus, hulp, complimentjes, discussie, beloften, dreigementen, familiale invloed en bedrog. Mensenvrouwen nemen zichzelf in bescherming met scepsis, sociale allianties en de neiging de boot af te houden en mannen in het ongewisse te laten. De man die het verbale spel het beste speelt heeft gewoonlijk vooraf zichzelf overtuigd en je zou kunnen zeggen dat een mensenpaar (anders dan de schaatsenrijdertjes, die dit fysiek doen) emotioneel voor elkaar omkiept. Soms gebruiken mannen geweld. Daarbij vertrouwen ze op superieure fysieke kracht, vergaard in een eeuwenlange competitie met andere mannen voor die heel kieskeurige vrouwen.

Vrouwen concurreren natuurlijk zelf ook, met mannen en onderling, eveneens met vaardigheden die al zeer lange tijd zijn aangescherpt. Maar door de noodzaak tot voortplanting, met alle risico's en nadelen van dien, zijn ze relatief nuchter gebleven; mannelijke listen worden gewantrouwd. In bijna de hele geschiedenis van de seksuele voortplanting stond het vrouwtje meestal aan de zijlijn terwijl de mannetjes fysiek of anderszins om haar streden. Vrouwtjes weten dat ze de levenslange metgezel niet altijd kunnen onderscheiden van de spermadonor, en bij veel soorten is één goede spermacel het enige wat ze willen. Maar ook zij moeten zich voortplanten en dat betekent onzekerheid verdragen en op eventualiteiten voorbereid zijn. Het probleem voor ons mensen is dat de concurrerende fratsen van mannen en onmetelijk lange tijden waarin zij hun wil aan vrouwen hebben opgelegd een wereld hebben geschapen die door hun rivaliteit gevaar loopt. Misschien moeten we het de vrouwelijke soort, hetzij van de schaatsenrijdertjes, hetzij van de mens, maar vergeven dat ze met een matte zucht terugblijkt naar die ene stammoeeder die het allereerste exemplaar van de mannelijke soort baarde.

Vrouwen hebben altijd moeten vechten voor gelijkheid, ook nadat wij mensen geëvolueerd waren tot kleine eenheden van jager-verzamelaars. Maar naarmate de culturele evolutie vorderde werd het erger. Met de opkomst van wat we graag 'de beschaving' noemen bracht de superieure spierkracht van de man een uitgebreide militaire, economische en politieke samenzwering tot stand die hem in staat stelde vrouwen van leidersrollen uit te sluiten. Jaloezie vanwege het vermogen van de vrouw om seks – en belangrijker nog, leven – te schenken bracht mannen er

millennialang toe werelden op en tegen hen te bouwen. Of zoals Camille Paglia het zegt in *Het seksuele masker*: ‘De man zag zich gedwongen tot mannenvriendschappen en het patriarchaat vanwege zijn geduchte besef van de macht van de vrouw.’³ Aantrekkelijke mythen over de Amazonen zijn niet meer dan mythen. Alleen vrouwen die door hun vader, zoon of echtgenoot de scepter van de macht kregen aangereikt konden ermee zwaaien en dan nog alleen maar tijdelijk. Zelfs in matri-lineaire samenlevingen lag de meeste macht bij de man. Dat leidde tot tien millennia waarin we de helft van het beste talent van het menselijk ras hebben verspild. Spierkracht was belangrijk in die honderd eeuwen, maar terwijl mannen sterker waren, moesten ze toch wetten maken die vrouwen onderdrukten, want op een werkelijk gelijkwaardig speelveld zal de vrouw steevast succesvol competitie voeren en heel vaak winnen.

Dat is de andere betekenis van het citaat van De Beauvoir dat ‘het vrouwenvraagstuk altijd een probleem van de man [is] geweest’. Ik ben het niet met haar eens dat alle verschillen tussen mannen en vrouwen cultureel bepaald zijn, maar evengoed onderschrijf ik volledig dat de meeste verschillen die we in de loop van de geschiedenis zien zijn veroorzaakt door de overheersing van de man en de onderdrukking van de vrouw. De geschiedenis wordt door overwinnaars geschreven en in de strijd tussen de seksen komen mannen al eeuwenlang als overwinnaar uit de bus; natuurlijk hebben zij de vrouw neerwaarts gedefinieerd en een ‘wezenlijke’ minderwaardigheid van de vrouw bedacht en naar voren geschoven als onderdeel van de vrouwelijkheid zelf. Dat is het deel dat helemaal niet inherent is aan de biologie; het is eerder een letterlijk door mannen geschapen mythe.

Maar het einde van duizend jaar mannelijke dominantie is in zicht. Glazen plafonds gaan aan gruzelementen, talloze scherven lichten op; in alle domeinen van het leven beklimmen vrouwen de mannelijke piramiden van de macht. Zelfs in de meest seksistische samenlevingen van deze wereld vormen vrouwen en meisjes een fundamenteel subversieve groep die, terwijl de communicatietechnologie hun de vrijheden van andere vrouwen toont, de eeuwenoude laatdunkendheid van de man zal ondermijnen en hun het heft in handen zal geven van de meerderheid die ze zijn.

Hoe vrijer en beter opgeleid meisjes en vrouwen zijn, hoe minder kinderen ze hebben; de man is een bewezen sta-in-de-weg bij geboorte-